

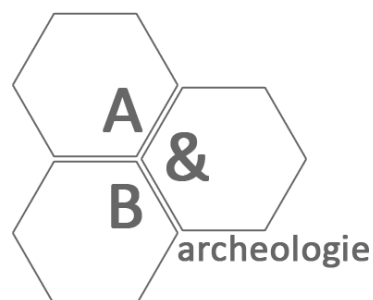
2020-130

Nota Aarschot Paapbosstraat

Programma van maatregelen na
natuurwetenschappelijk onderzoek

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

21-10-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Aarschot Paapbosstraat (provincie Vlaams-Brabant), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de geplande ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat landschappelijke boringen, en indien nodig verkennende en waarderende boringen, en een proefsleuvenonderzoek dienden uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

In eerste instantie werden landschappelijke boringen uitgevoerd op het terrein. Dit onderzoek werd uitgevoerd op vrijdag 14 augustus 2020. In totaal werden 5 boringen geplaatst waarbij een vrij gelijkaardige bodemopbouw werd vastgesteld over het gehele plangebied. Onder de A(p)-horizont werd een C-horizont, bestaande uit eolische, lemige materialen aangeboord. Ter hoogte van profiel 1 en 5 werd bovenop dit eolisch pakket een lemige laag waarin brokken ijzerzandsteen zijn opgenomen vastgesteld. Het betreft een dagzomende laag van de Formatie van Diest. Er werden geen aanwijzingen aangetroffen voor een *in situ* bewaarde steentijdsite. Er werd dan ook geen verder booronderzoek uitgevoerd. Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op maandag 24 en dinsdag 25 augustus 2020. Het sleuvenplan zoals opgenomen in de bureaustudie voorzag in de aanleg van 4 parallelle noordwest-zuidoost georiënteerde sleuven. Het vooropgestelde sleuvenplan kon grotendeels gevolgd worden. Voor de uitgraving werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. Er werden enkele kijkvensters aangelegd om de aan- of afwezigheid van sporen te controleren en om de aangetroffen sporen te controleren naar hun aard. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

De zone van de geplande werken is ca. 6.668m² groot. Hiervan werd ca. 727,0m² (10,9%) onderzocht door middel van proefsleuven, en 274,5m² (4,1%) door middel van kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee ruim behaald (15%). Er kon aldus een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van het terrein.

Hoewel het bureauonderzoek en het landschappelijk booronderzoek een verhoogd archeologisch potentieel aangaven voor sites met grondsporen, werd binnen het plangebied slechts één grondspoor aangetroffen. Het betreft vermoedelijk een veldoven met aangrenzende extractiekuil/stookruimte, gebruikt bij het winnen van ijzererts uit ijzerzandsteen. Ijzerzandsteen komt immers vrij oppervlakkig voor binnen het terrein ter hoogte van de dagzomende Formatie van Diest. De oven bleef slechts zeer oppervlakkig bewaard en er werden geen restanten meer aangetroffen van de opgaande structuur. De veldoven werd enkel nog herkend door een roze, rode verkleuring in de zandleem ten gevolge van doorverhitting. De precieze datering van de structuur is wegens het ontbreken van vondstmateriaal

¹ Heirbaut, Dockx 2019a, 2019b.

vooralsnog onbepaald. Een C14-datering kan hierin meer inzicht verschaffen. Gezien de bovenste dempingslaag echter dezelfde bodemgenetische karakteristieken vertoont als de moederbodem, kan verondersteld worden dat de structuur reeds enige ouderdom kent. Gelijkaardige structuren werden vooralsnog niet teruggevonden in de ruime omgeving van het plangebied.

Gezien geen andere relevante grondsporen werden aangetroffen binnen de grenzen van het plangebied en de veldoven en extractiekuil/stookplaats reeds volledig konden worden onderzocht gedurende het vooronderzoek, wordt geen verdere opgraving geadviseerd. Wel werd een verder natuurwetenschappelijk onderzoek in de vorm van C14-datering geadviseerd om de aangetroffen structuur te kunnen plaatsen in de tijd.

De C14-datering geeft aan dat de veldoven te plaatsen is in de midden Bronstijd, tussen ca. 1740 en 1530 v.C. (95,4%). Het spoor vertoont duidelijke in situ sporen van verbranding en doorverhitting. Aanwijzingen echter voor het specifieke gebruik en de aard van het spoor zijn er evenwel niet. Er werden geen metaalslakken of andere afvalproducten teruggevonden die te maken hebben met metaalbewerking/productie. Ook is de afwezigheid van houtskool opmerkelijk, waardoor een functie als houtskoolmeiler niet vooropgesteld kan worden. Kantlijn hierbij is dat de oven slechts op het onderste niveau werd aangesneden en het eigenlijk brandniveau reeds werd opgenomen in de teelaarde. De archeologische feiten wijzen evenwel op een ruime cirkelvormige brandplaats waarbij langs de oostelijke zijde een dieper liggende stookplaats aanwezig is. De functie als een veldoven kan hierdoor dus wel geopperd worden. In de vulling werden daarnaast nog secundair verbrande ijzerzandsteen opgemerkt. Deze blijken echter toevallig mee verbrand te zijn en niet gebruikt als grondstof op zich. Het gebied en de bodemopbouw kenmerkt zich door het voorkomen van de dagzomende Diestiaanformatie. Landschappelijke gezien situeert de site zich in het beekdal van de Wielantsvliet, waarbij de hogere heuvels ten noordwesten, zuiden tot zuidoosten te situeren zijn. Het terrein ligt in het vlakkere dal net ten noorden van de beek.

Een studie van de archeologische bronnen en bevraging bij ervaringsdeskundigen² uit de regio tonen geen parallellen aan voor de structuur in het gebied en de ruimere omgeving. Houtskoolmeilers zijn wel gekend maar dateren uit een jongere periode. Ovens in verband met pottenbakkers/baksteenproductie en metaalbewerking zijn eveneens gekend, maar niet uit de bronstijd. Daarnaast kan ook de hypothese van aanmaken van oolithische oker vooropgesteld worden. In dit geval wordt het ijzerzandsteen bewust verbrand tot een poreus gesteente. Na verbranding, of ook wel roosteren genoemd, krijgt het ijzerzandsteen een dieprode tot rozige kleur dat na vermaling een poeder wordt. Na vermenging met een bijproduct kan zo een oker verkregen worden dat voor verdere doeleinden kan gebruikt worden waaronder bewaring van voedsel, bescherming voor hout, looien van huiden, medicinaal gebruik, maar ook en vooral als pigment en kleurstof met een religieuze, rituele of symbolische betekenis. Een voorbeeld van vondsten inzake oolithische hematiet (of rode oker) werd gevonden in Wange Damekot³ en recent ook in Halen Vroentestraat⁴. In Aarschot heeft het ijzerzandsteen ook een rozigrode kleur en poreuze textuur verkregen, maar het blijft onzeker om deze hypothese te bevestigen. Er kon geen relatie met andere sites uit de omgeving gevonden worden. Het

² Bevraging bij en met dank aan Jan Claesen (Archebo), Nick Van Liefferinge (Studiebureau Archeologie) en Ron Bakx (Baac)

³ Opsteyn et al. 1998 en 2001

⁴ Onderzoek nog lopende – mondelinge mededeling Nick Van Liefferinge (Studiebureau Archeologie)

betreft een uitzonderlijke context die voorlopig, gezien zijn dimensies, aard en functie, enig in zijn soort is. Toekomstig onderzoek kan mogelijk parallellen aanleveren.

Gedurende het onderzoek wordt het archeologisch ensemble als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.